

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

SVAMPTIDEN ÄR INNE.

Foto: F. Adsjö. Sv. Turistfören:s Bildarkiv.

I DETTA NUMMER:

OPTIMISTISKA
KALKYLER

DE LUNGSJUKAS
NÄRINGSFRÅGA

Bidrag av:

Erhard Bäckström,
Bertil Gedda,
Hjalmar Gullberg,
Vilhelm Moberg m. fl.

KORSORD

KRÖNIKA

N:r 5 1938

PRIS 25 ÖRE

STOCKHOLM

Drick och njut av HERMES KAFFE

Ombud antagas. Åberopa denna tidning.

KAFFE A/B HERMES
Liljeholmsvägen 4 - Stockholm 9

Tegnér

NYA, MODERNA LOKALER

Tegnérgatan 1 - Stockholm
(hörnet Regeringsgatan—Roslagsgatan)

Tel. 11 70 00 • 11 70 01

Vid inköp av

TOALETTPREPARATER i parti samt
KEX, CHOKLAD och TABLETTER
bedja vi få rekommendera oss som mest
välsorterad firma.

A/B TEKNISKA NEDERLAGET
Ragvaldsgatan 18, Stockholm Tel. 43 34 88 & 41 58 23

Firma EMIL BÄCKLIN

Glasmästeri och Ramfabrik
Ad. Fredriks Torg 1 - Stockholm

Insättning av: Fönsterglas, Spegelglas, Råglas i nybygg-
nader och reparationer. Tel. 43 18 21, 43 47 21.

ALIMONDA-INSTITUTET

Leg. läk. Homeopatisk behandl. Mångårig praktik.

Mottagningstid kl. 11—2.

Rådfrågningar pr korrespondens. Begär prospekt och
frågelista.

Adress: Upplandsgatan 16, 4 tr., Sthlm. Tel. 32 08 99.

Patienternas Förening

Telefon:
23 40 10

Postgiro:
3721

Alla handarbetsgarner erhållas för-
delaktigt från Otto Elmgrens A.-B.
Särskilda fördelar äro: firmans
enorma sortering av alla slags gar-
ner samt lägsta möjliga priser.

OTTO ELMGREN S A.-B.

L:a Nygatan 19

Stockholm

NYKÖPING

Sven Andersson & C:o

NYKÖPING

Repslagaregatan 16, tel. 992, 903.

Östra Storgatan 13, tel. 773.

Västra Kvarngatan 16, tel 397.

Kött-, Fläsk- & Charkuterivaror.

BILLIGA PRISER!

Sörmländska Lantmännens Centralförening

Huvudkontor, Nyköping.

Avdelningskontor i Eskilstuna, Flen, Gnesta,

Katrineholm, Strängnäs och Södertälje.

Mjöl, Spannmål, Torvströ, Fodermedel, Kalk m. m.

UPPSALA

Det är gott till maten

RING 252

med ett glas

och beställ hem
en flaska på prov

Fyris Hushållsdricka

A/B FYRIS BRYGGERI & VATTENFABRIK, Uppsala

Trycksaker - Räkenskapsböcker

Upsala Kontorsbokfabrik

Hamnesplanaden 8

Tel. 26 01, 26 02 (växel)

Martin Hultmans Eftr.

HENNING ERIKSSON

Tel. 990

Svartbäcksgatan 31

Tel. 990

Manufaktur - Sybehör - Trikävaror - Rekommenderas

HUGO W. PETERSSON

Parti

Kött-, Fläsk- & Charkuteriaffär

Vaksalagatan 24

UPPSALA

Tel. 15 07, 108

Minut

Betald annonsplats.

Skydda de friska
genom att effektivt
hjälpa de sjuka!

SEPT. 1938

Utkommer en
gång i månaden

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

Redaktör och ansvarig utgivare:
JOHANNES SANDRÉN

Telefon: 41 39 99 · Postgiro 154420
Götgatan 83^{III}, Stockholm

"De Lungsjukas Eftervårdskommitté"
Götgatan 83^{III}, Stockholm

Optimistiska kalkyler

I dagarna har givits offentlighet åt Medicinalstyrelsens utredning rörande de ekonomiska konsekvenserna av det nya förslaget till tuberkuloslag. I densamma konstateras, att en obestridlig ersättnings-skyldighet från statens sida föreligger gentemot dem, som vållas ekonomiskt avbräck vid tillämpning av detta lagförslag.

Beträffande först den föreslagna inläggningen på vårdanstalt av vissa smittförande tuberkulossjuka framhåller styrelsen som sin uppfattning, att de fall där en bestämmelse av detta slag kan behöva tillämpas helt säkert komma att bli mycket få. I analogi med erfarenheterna från Danmark torde man icke behöva räkna med att mer än högst ett 20-tal personer i hela landet samtidigt skulle vara omhändertagna. Detta skulle betyda en årlig värdkostnad av högst 36,500 kr.

Detta är vad man skulle kunna kalla mycket optimistiska kalkyler. Medicinalstyrelsen utgår helt enkelt från, att befolkningen i Sverige är dubbelt så stor som befolkningen i Danmark — i Danmark interneras enligt *detta lands tuberkuloslag* årligen högst 5 å 6 personer; ergo skulle motsvarande siffra i Sverige bli högst 20. Enkelt och lättfattligt!

Bortsett från det förhållandet, att eftervårdsfrågan för de lungsjuka i Danmark är ordnad på ett annat och bättre sätt än i Sverige, varför varje jämförelse mellan de båda landen i detta fall måste halta, kvarstår det faktum, vi i en tidigare artikel om detta olyckliga lagförslag konstaterat — ett faktum, som erkännes av flera av vårt lands mera framstående tuberkulosläkare — nämligen, att den föreslagna tvångsinterneringen praktiskt taget — enligt lagens bokstav — kan komma att gälla varje *medellös* lungsjuk, som kan sprida tuberkulös smitta. Ja, varje

bacillbärare, som av ekonomiska skäl ej kan såväl ifråga om bostad som vid intagande av föda o. d. effektivt isolera sig från andra, friska människor, framför allt från dem, som befinna sig i en för smitta särskilt ömtålig ålder, går enligt *detta lagförslags bokstav* aldrig säkert för att få ett interneringsutslag på halsen. Och vi framhöllo också, att detta är så mycket mer sant som den sociala omvårdnaden av f. d. sanatoriepatienter med nedsatt eller ingen arbetsförmåga är så gott som obefintlig i detta land.

Hur kan då en sådan beräkning som denna Medicinalstyrelsens vara möjlig? Svaret ger d:r *Gustaf Neander*, Medicinalstyrelsens föredragande i tuberkulosfrågor, till vilken vi riktat denna fråga. D:r Neander anser, att den föreslagna tvångsinterneringen skulle komma att drabba *endast asociala (bacillbärande) individer*, och sådana, förklarade doktorn, känner jag endast till ett par, tre stycken!

Vi betvivla icke ett ögonblick, att d:r Neander — som dock nedlagt ett humanitärt och välsignelsebringande arbete i tuberkulosvårdens tjänst — vid utarbetandet av detta lagförslag avsett en sådan tillämpning av detsamma. Men detta förändrar föga de konsekvenser, som logiskt och ovillkorligen kunna dragas av en tvångsinterneringslag sådan som det föreliggande förslaget och vilka vi härovan påpekat. I detsamma nämnes, åtminstone vad lagtexten angår, ingenting om "asociala individer", ehuru det talas om sådana i den s. k. "motiveringen". Om med "asociala individer" avses vagabonder o. d. kan man f. ö. instämma i dispensärläkaren och sanatorie-läkaren Erik Forsgrens uttalande beträffande detta lagförslag, att "om ett asocialt eller psykopatiskt uppträdande påkallar internering, bör sådan åstadkommas på grund av sinnessjukhuslagen."

Härmed överensstämmer också de erfarenheter, man i Norge gjort av detta lands interneringslag. I en till Medicinalstyrelsens utredning inkommen skrivelse från den norska medicinalstyrelsens chef, doktor N. Heitman, framhålles nämligen, att, då det gäller tvångsinläggning av asociala tuberkulösa individer på tuberkulossjukhus, stöter man på stora svårigheter. Det visar sig nämligen ofta omöjligt att kvarhålla dessa patienter, om de ha lust att rymma liksom de ofta också uppföra sig så, att deras samliv med normala människor blir omöjligt.

"Spörsmålet om slutna anstalter har", säger d:r Heitman, "därför i många år dryftats hos oss utan resultat. Till stor del beror detta på, att man från juridiskt håll rest tvivel om det berättigade i att kvarhålla tuberkulösa mot deras vilja."

Samma tvivel kan man med skäl hysa i Sverige. Ty det överensstämmer föga med humanitär, västerländsk rättsuppfattning, att en människa skall berövas sin frihet därför att hon är sjuk!

*

Rörande ersättning åt de tuberkulösa personer, vilka på grund av det nya lagförslaget måste lämna sitt yrke, påpekar Medicinalstyrelsen i sin utredning, att denna ersättning skulle komma att gälla mejeripersonal, de som syssla med beredning eller hantering av födoämnen, lärarpersonal i alla skolor för ungdom under 16 år samt annan personal vid skolor och anstalter. Ersättningsplikten, säger styrelsen, torde komma att inskränkas till de fall då en person hos vilken smittsam tuberkulos konstaterats

tvångsats att upphöra med sitt förvärvsarbete trots bibehållen hel eller relativ arbetsförmåga. Huruvida total eller partiell ekonomisk kompensation bör utgå från det allmännas sida är styrelsen för närvarande icke beredd att ta definitiv ställning till, men uppskattar det anslag som skulle erfordras första året efter lagens ikraftträdande till 75,000 kr.

Frågan om de ekonomiska olägenheter som tillämpningen av de föreslagna bestämmelserna kan komma att vålla vissa tuberkulösa utgör en del av ett mycket mera omfattande problem, tillägger styrelsen, nämligen de ekonomiska svårigheter av olika slag som tuberkulosen synnerligen ofta vållar det stora flertalet av insjuknade och deras familjer. En utredning av hithörande spörsmål pågår på föranstaltande av Nationalföreningen mot tuberkulos och under ledning av f. d. generaldirektör N. Hellström. När resultatet av denna utredning framlagts — vilket kan väntas ske i höst — är styrelsen beredd att ta närmare ställning till ersättningsfrågorna i samband med tuberkulös sjukdom.

Vari ovannämnda sociala utredning, som alltså avser de lungsjukas eftervård, utmynnar, vet man ännu icke, men det är att hoppas och förvänta, att frukterna av densamma skall bli ett verkligt positivt förslag till ett effektivt ordnande av de lungsjukas eftervårdsfråga. Kan man sedan med de lagstiftande myndigheternas hjälp på ett nöjaktigt sätt lösa denna för hela vårt land så vitala angelägenhet — då har man mot tuberkulosen rest ett vapen, som är vida överlägset alla tvångslagar i världen.

J. S—n.

Eko ur pressen

Det behövs en social mottagning ute i orterna och en gemensam och självständig klagoinstans över de sociala myndigheterna, skriver fru Alva Myrdal i Morgonbris. Människorna måste ha ett ställe att vända sig till:

Man talar visserligen allmänt beklagande om det kaos, som genom splittringen av samhällets hjälpformer uppkommer, men det är, som om fattade man icke, att detta som uppifrån och utifrån endast ter sig som oreda i formerna, för människor i nöd och bekymmer betyder rådlöshet och förtvivlan. Det betyder ett förödmjukande spring och en uttänjd pina. Man måste mycket klarare än hittills erkänna, att vanliga människors oförmåga att handskas med ämbetsvärlden inte bara är en bekväm blankettleda, utan att man verkligen helt enkelt icke kan hitta i labyrinthen. Det är obilligt begära att människor skola kunna klart och paragrafriktigt analysera sitt eget hjälpbehov, så att man vet om det är pensionsnämnden eller egnahemsnämnden eller barnavårdsnämnden

eller vad man skall vända sig till, när det enda man orkar veta är att man har det mycket svårt.

Alltför ofta tycks sociala myndigheter eller tjänstemän endast arbeta för att tömma sitt väntrum, men inte för att reda upp livet för olyckliga människor. Vad dessa familjer behöva är också i allmänhet något mer än ekonomisk hjälp. Man behöver råd och stöd för att lägga till rätta alla de svårigheter som tornat upp sig. Det består här i själva verket en mycket stor fara i att människorna avspisas med endast det som de tvingats ned till att själva begära för stunden.

Vårby slott blir konvalescenthem för tuberkulösa. Vårby slott, vilket som bekant äges av Stockholms stad, har i sommar undergått en genomgripande reparation för att inredas till Stockholms stads konvalescenthem för tuberkulösa och torde inom den närmaste tiden komma att tagas i bruk för sitt ändamål. Hemmet kommer att inrymma 40 à 50 platser.

DE LUNGSJUKAS NÄRINGSFRÅGA

Ökad ämnesomsättning en viktig faktor — Mjolk, ost, färsk fisk, kött av unga djur och ägg rekommenderas — Glöm ej vitaminerna: en rå morot om dagen livsexir — Konjak botar ej tuberkulos! — Bred mycket smör på brödet!

DEN LUNGSJUKES FÖDA SKALL VARA OMVÄXLANDE, VÄL TILLREDD OCH SMAKLIG

Vi publicera här nedan en intressant artikel om de lungsjukas näringsbehov, lånad ur finska Tuberkulosbladet. I denna viktiga fråga skola vi inom den närmaste tiden återkomma med ett bidrag av den framstående näringsfysiologen, professorn i praktisk medicin vid Lunds Universitet, *Sven Ingvar*, vilken välvilligt utlovat en artikel i ämnet.

För människans motståndsförmåga spelar näringen en mycket stor roll. Både för att den friska människan skall bevara sin hälsa och för att den sjuka skall tillfriskna är det av den allra största betydelse, att födan är både kvantitativt och kvalitativt ändamålsenlig. Detta är också lätt att förstå, ty genom födan får organismen det för densamma nödvändiga uppbyggnadsmaterialet. Och ur födan bildas i blodet vävnadsvätskorna, cellerna och vävnaderna, de underbara ämnen, som skydda organismen för sjukdomsbakterier.

Redan från urminnes tid har man varit på det klara med näringens stora betydelse vid vården av lungotssjuka. Så lärde de grekiska läkarna Hippokrates och Galenus, att de lungotssjuka böra få rikligt med kraftig föda. På tal om lungotssjukan uttalade en berömd tysk läkare för c:a 100 år sedan, att "läkarens enda uppgift oftast är att kunna nära de lungotssjuka. Denna konst är huvudsaken vid vården". Även skaparen av sanatorievården, dr Brehmer, lärde, att man genom kraftig och omväxlande föda bör söka få den lungotssjuka att bli fetare.

Åsikterna om, vilka slags födoämnen, som äro lämpligast för de lungotssjuka, ha växlat under olika tider. Nämnas må, att t. ex. i slutet av förra seklet vissa franska läkare rekommenderade i synnerhet animalisk föda. De läto de sjuka förtära rätt kött i rikliga mängder. Denna s. k. zomoterapi visade sig emellertid snart vara värdelös och sjönk i glömska. Vid sekelskiftet förordade en del läkare främst frukter och färska grönsaker. Under senare år har, som bekant, en av de tyska läkarna Gerson, Herrmansdorffer och Sauerbruch komponerad matsedel tillvunnit sig ett stort intresse. Den består till väsentlig del av råa vegetabilier och ur sådana pressade safter, och den utmärker sig genom en mycket låg halt av koksalt. Denna matordning har prövats vid talrika sanato-

rier och sjukhus i flera olika länder. Men tyvärr ha de stora förhoppningar som knutits vid den icke gått i uppfyllelse. Numera är man tämligen ense om, att denna behandlingsmetod icke är av någon betydelse för lungotssvården, och att den tvärtom kan vara skadlig. Nyttig har den i stället visat sig vara vid hudtuberkulos. En nackdel vid G-H-S-dieten är, att den på grund av sin saltlöshet blir motbjudande för patienten. Därtill kommer slutligen, att den ställer sig mycket dyr.

Efter denna korta historiska överblick skola vi söka göra oss förtrogna med vissa, ur praktisk synpunkt intressanta omständigheter, som sammanhånga med lungotssjukens ämnesomsättning och näring. Viktigt för den lungotssjuka är, att hans ämnesomsättning blir livligare. Det har nämligen konstaterats, att en ökad ämnesomsättning verkar förmånligt på läkningsprocessen. Intressant och för detta påstående belysande är, att lungtuberkulosen hos basedowsjuka, hos vilka, som känt, ämnesomsättningen är exceptionellt stegrad, har ett mycket godartat förlopp.

Såväl hos lungotssjuka som hos friska påverkas ämnesomsättningens livlighet i olika hög grad av olika födoämnen. Av näringsfysiologiska undersökningar framgår, att äggviteämnen hava förmågan att påskynda ämnesomsättningen. Då vi å andra sidan veta, att äggviteämnets förbrukning hos lungotssjuka, i synnerhet hos sådana i akut stadium, är större än vanligt, förstå vi utan vidare, att dessa sjuka behöva äggvitehaltig föda i relativt riklig mängd. Både växt- och djurrikets produkter innehålla äggviteämnen. Emedan äggvitehalten hos vegetabilier är jämförelsevis liten, är det dock svårt att tillfredsställa äggvitebehovet med vegetabilier: födans totalmängd blir alltför stor. Dessutom kan den mänskliga organismen icke lika väl tillgodogöra sig växtäggvitan

Råa morötter innehålla alla vitaminer.

Fiskleverolja! — ja, inte är det gott precis!

som äggvitan i animaliska födoämnen. Den animaliska äggvitan är nämligen till sin kemiska sammansättning mera likartad den, som finnes i människokroppens vävnader. Goda, biologiskt förstklassiga äggviteämnen finnas i *mjölk, ost, färsk fisk, kött av unga djur och i hönsägg*. Ägg böra helst förtäras löskokta, emedan de som sådana äro mera lättsmälta än som hårdkokta. Förtäring av råa ägg är även att förordas, emedan deras stora vitaminhalt då kommer till sin fulla rätt.

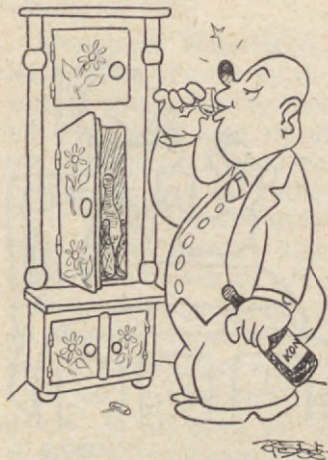
Redan Brehmer, sanatorievårdens skapare, hade observerat nyttan av att äta rikligt med *lättsmälta ämnen*, då det gäller att bota lungsot. De s. k. lipaserna, som bildas vid fettomsättningen i kroppen, anses ha en viss, för tuberkelbacillerna ogynnsam inverkan. Under dessa omständigheter utgöra *mjölk, grädde, smör och ost* en särdeles lämplig föda för lungotssjuka. Ett gammalt råd är, att *patienten bör breda tjockt med smör på brödet*. En ökad fetthalt i blodet synes vara förmånlig för läkningen av sjukdomen.

Ytterligare ett par ord om *kolhydratnäringen*. Vissa berömda sanatorieläkare anse, att det för lungotssjuka är förmånligt att *till frukosten förtära rikligt med kolhydrater*, t. ex. havregrynsgrot eller -välling. Härigenom stegras sockerhalten i blodet. Då sockerhalten långsamt sjunker under dagens lopp, uppstår hungerkänsla och sålunda matlust. Det förefaller som om den i sanatorierna sedvanliga *havregröportionen* vore vetenskapligt motiverad. Havregröten har även andra goda egenskaper. Den innehåller mera fett än andra grötar. Och så ställer den sig billig. Vidare framhålles, att den verkar förebyggande på förruttelseprocessen i tarmen. Dessutom veta vi, att man icke så snabbt blir led vid havregröt som vid andra grötar.

Vi få icke underlåta att beröra *vitaminerna*, då tal är om lungotssjukas kost. Om försöksdjur utfodras med födoämnen, som icke innehålla vitaminer i tillräcklig mängd, ökas deras mottaglighet för tuberkulossmitta. Och å andra sidan har man observerat, att tuberkulossjuka djur lättare än tuberkulofria insjukna i avitaminoser.

Då man studerar vägningsresultaten på sanatorierna, finner man, att patienternas viktökning är minst *om våren, i maj och juni*, och störst *om hösten, i oktober*. Denna företeelse torde bero på, att födans vitaminhalt är lägst om våren och högst om hösten. Likaledes har det observerats, att antalet *insjuknanden* i lungsot är störst och *dödlighetskurvan* högst under vårmånaderna och lägst om hösten. I synnerhet är C-vitaminhalten i våra födoämnen knapp under vintern och våren.

Av allt detta framgår, huru viktigt det är att se till, att de tuberkulossjukas föda innehåller tillräckligt med vitaminer. Nuförtiden söker man också förse matbordet med *färiska produkter från växtriket*, i okokt tillstånd konserverade bär, okokta morötter o. dyl. för att patienternas C-vitaminbehov skall fyllas. Apelsiner äro särskilt C-vitaminrika. Genom att under vinter- och sommar-månaderna äta en apelsin om dagen kan patienten

Konjak botar ej tuberkulos!

tillfredsställa sitt behov av C-vitaminer. Tyvärr äro apelsiner och andra frukter så dyra, att mindre bemedlade icke kunna begagna sig av dem. Men vi kunna i stället för dyra sydfruktar använda okokta morötter, vilka i detta avseende äro aldeles ypperliga, ty de innehålla rikligt med alla slags vitaminer och äro dessutom ganska läckra till smaken. De, som ha dåliga tänder, kunna äta rivna morötter. Det är lämpligt att börja dagen med en sådan vitaminmåltid. — I större utsträckning än tidigare har man numera börjat använda *fiskleverolja* vid behandling av tuberkulos. Den utgör en god fettnäring och innehåller rikligt med A- och D-vitaminer. (Det har konstaterats, att fiskleverolja bl. a. ökar kalkhalten i blodet.) Hittills har icke med säkerhet uttrönts, om en längre tids användning av fiskleverolja i smärre mängder medför någon fara.

Tidigare nämnde jag som en detalj hos G-H-S-dieten dess synnerligen ringa halt av *koksalt*. En följd av en mycket låg halt av koksalt i födan är anhopning av vätska i vävnaderna, varför en sådan diet bör undvikas. En tuberkulös uppnår lättare än en frisk koksaltjämvikt. Att använda rikligt med salt bör undvikas. Det anstränger njurarna.

Icke heller är det lämpligt att förtära stora vätskemängder. Sålunda är det skadligt att för gödningsändamål dricka överdrivet mycket mjölk, ty därigenom ansträngas de organ, som reglera vätskeomsättningen. Dessutom åstadkommer detta en känsla av övermåtnad.

I allmänhet har man icke funnit, att ett måttligt bruk av kaffe, te och choklad vore till skada. Önskar man begagna sig av dessa drycker, så bör man helst göra det *endast efter måltiderna*. Kaffe, drucket mellan och i synnerhet kort före måltiderna minskar ofta matlusten.

Sedan Brehmers och Dettweilers tider har *alkoholen* ansetts vara ett botemedel mot tuberkulos. Sålunda åtnjuter konjak allt fortfarande bland folket ett gott rykte som medel mot lungsot. Våra dagars vetenskap tillmäter icke alkoholen något värde som medel mot tuberkulos.

Att patienten blir fetare är i de flesta fall ett gynnsamt tecken. Men, såsom de ärade läsarna väl veta, anses det numera inte nödvändigt och icke ens lämpligt, att en stark övergödning sker. En alltför stor fetma är endast påfrestande i synnerhet för hjärtat och lungorna. Det är sålunda tillräckligt, att patienten uppnår sin normalvikt eller överskrider den med något kilogram.

Erfarenheten ådagalägger, att lungsotsprognosen för personer, som hava ärftliga anlag för överflödigt fetma, anses vara sämre än den i genomsnitt är för lungsjuka. I sådana fall är gödning ett direkt fel. Snarare bör då övergödning motarbetas. Särskilt försöker man då minska mängden av kolhydrater. Men varsamhet bör iakttagas med inskränkning av fett- och äggviteämnen. Dessas speciella betydelse för de lungotssjukas matordning lärde vi känna i början av denna artikel.

Ofta höres rådet, att de lungotssjuka böra äta flera måltider — ända till 6 — om dagen. Detta kan man dock näp peligen anse riktigt. Då måltiderna alltför tätt avlösa varandra, hinner patienten aldrig bli hungrig och ätandet går motvilligt. Det torde böra anses vara tillräckligt, att patienten utöver de vanliga två huvudmåltiderna, frukost och middag, intar en aldeles liten måltid morgon och afton.

Både med tanke på näringsbehovet och matlusten är det oundgängligen nödvändigt, att den lungotssjukas kost är rätt *omväxlande, väl tillredd och smaklig, ävensom att den särskilt under vinter och vår innehåller tillräckligt med vitaminer*.

Artturi Salokannel.

DEN TÄNKANDE LANTBREVBJÄRAREN

AV
HJALMAR GULLBERG.

Jag är en lantbrevbjärare,
jag går i snö och is.
Och intet är mig kärare
än gå på detta vis.

Om världen än blir vrångare,
för yrket jag ej skäms.
Min äldste föregångare
Merkurius benämns.

Mitt kall hör till de ringare.
Ej vingar har min häl.
Dock är jag överbringare
av bud från själ till själ.

II.

Av lyckan borde mänskorna få lika!
Det skar mig in i mårgen så jag frös,
när jag bar pengar till de redan rika
och kravbrev till en medellös.

Den ville jag ge guld och diamanter,
som skördat stenar där han gått med plog.
Men ofta bar jag brev med svarta kanter
till en som redan sörjde nog.

Jag ville gå med väskan över mossen
till torpets mö som kärlekspostiljon.
Men till sin flicka skrev kanhända gossen
ett avskedsbrev i hjärtlös ton.

En hungrig mätta och en törstig läska —
så borde väl min uppgift ha sett ut?
Jag går omkring med Ödet i min väska;
men i förseglat konvolut.

O Mästare, vars bud jag går kanhända,
varför är mångas liv så rått och kallt?
Låt mig få gripa in en gång, en enda,
och till det bästa ordna allt!

FRÅN VÅR HORISONT

Röka tobak är ett bruk,
som från Indien vi lärde.
Mången blir av lukten sjuk,
mången sätter därpå värde — — —

På att bli sjuk av lukten? Den okände skalden i Folkskolans läsebok eller i varje fall den pedagogiska urkund, varur dessa rader äro hämtade, menade kanske inte just så, utan snarare, att mången sätter värde på tobaken. Låt oss inte vara kitsliga. Mycket vist är i varje fall det råd, vari denna poetiska utgjutelse utmynnar:

Käre gosse (och varför inte flicka också
nu för tiden?) tänk så här:
mycket dumt det ändå är
båd' att snusa och att röka.
Jag vill aldrig det försöka.
Hellre jag min kassa spar
och min hälsa haver kvar.

Tobaken — nikotinet (liksom koffeinet) är ett farligt gift, det är inte tu tal om den saken. Farligt för hjärta, mage och nerver, särskilt då det går till överdrift. Det veta vi alla, både rökare och snusare, och ändå röka vi eller snusa! Ty människan är ett svagt käril, och hennes livsföring är mycket ofta mot hennes bättre vetande. Kanske därför, att vi alla äro mer eller mindre medvetet fatalister, tro på ödet, Slumpen. Här kommer t. ex. en hälsoprofets och lovar oss, att om vi avstå från t. ex. kaffe och tobak, ska vi leva minst tio år längre än om vi använda dessa gifter. Jo, tack, tänker man, det låter mycket lockande, men vem vet: i morgon ramlar kanske en tegelpanna ned från ett tak och slår en i skallen och så ligger man där för alltid eller blir det krig, och bomber och granater ödelägga allt levande. Vad har man då för att man försakade den njutning som kaffetären eller cigarretten onekligen skänker? Kanske har man en sjukdom, som är av sådan natur, att man inte precis tänker sig sin återstående livstid räknad i tiotal av år, och när den där hälsoprofeten ändå inte i det fallet kan lova något, så tycker man: varför inte njuta av livets små behagligheter och mindre laster medan man får det?

Kanske tycker någon, att detta är cyniskt tänkt och sagt, men jag försäkrar, att detta är en livsinställning, som jag beskriver inte för att rekommendera den utan bara därför, att den helt enkelt delas av en mycket stor mängd människor.

Orsaken till dessa reflexioner är den, att jag i pressen läst om, att sjukhusdirektörerna i Norden, samlade till kongress i Göteborg, dryftat frågan om rökrum för patienterna å sjukhusen.

Detta är ingen direkt nyhet. I Norge har man visst redan länge provat denna anordning, som lär ha slagit väl ut för båda parter (sjukhusmyndigheter och patienter) och vi tro oss veta, att i vårt land

finns rökrum för patienter, åtminstone på ett sjukhus, nämligen Örebro lasarett.

*

Beträffande tobaksrökning och lungtbc tycks denna fråga vara mycket komplicerad. Efter vad jag kan se, att döma av de olika ordningsregler och påbud, skrivna eller oskrivna (som väl alla äro för patienternas bästa — vi få inte tro annat!) vilka äro gällande å de olika sanatorierna i detta avlånga land, tycks tobaksbrukets, speciellt tobaksrökningens, farlighet för den lungsjuke bero helt och hållet på, i vilket län, han råkar ha hemortsrätt. Är vederbörande skriven i t. ex. Stockholms stad eller län, möter det inte något som helst hinder, att han tar sig ett bloss på promenaden (ehuru han givetvis — och detta är en fullt förstälilig sak — inte får förpesta luften i sjuksalar och korridorer), men är han där emot hemmahörande i t. ex. Kräkemåla län och koncentreras i detta läns läger för lungsjuka, kan han tacka sin goda tur, om han inte omedelbart "får sparken", om han i det fria påträffas med en cigarrett eller annat rökverk. Om detta beror på, att luften i Kräkemåla är så beskaffad att den, uppblandad med tobaksrök, är farligare för den lungsjuke än luften i Sörmland eller Uppland, tillsatt med samma giftiga dunster, har jag aldrig lyckats komma underfund med, men det är mycket möjligt att så är förhållandet, eftersom man fortfarande måste tro, att lagar stiftas, inte bara för att efterlevas utan också därför, att de äro nödvändiga. Och förnuftiga!

*

Nu vill jag än en gång fastslå, att jag mycket väl vet och inser, att tobaksbruk är skadligt, — även för en lungsjuk. Det är alltså inte den saken det är fråga om.

Men. Varje rökare vet, hur svårt det är att lägga bort pipan eller cigarretten (och varje snusare eller tobakstuggare har gjort samma erfarenhet beträffande *sin* last). Det vill till en mindre vanlig viljekraft att övervinna denna last och — som jag förut sagt — vi människor äro svaga. Därför blir följden den, att på ett sanatorium eller ett sjukhus, där rökning är förbjuden under alla omständigheter, röker rökaren i smyg, och smygsnusar snusaren. Finns det över huvud taget ett sjukhus eller ett sanatorium i detta land, där det inte dagligen smygrökes eller smygsnusas? Sagan om den förbjudna frukten är dessutom den sannaste saga, som blivit skriven, det kan både Adam och Eva intyga.

Att snusa i smyg är emellertid både lättare och mera riskfritt än att röka i smyg. Därför bli många rökare under en lång sjukhusvistelse snusare, till förlust åtminstone för livets estetiska värden. Detta vet många läkare och sköterskor men se genom fingrarna med det lilla ofoget fastän snusningen näppeligen är mindre hälsofarlig än rökningen. Tvärtom — en snusare på ett sjukhus har större möjligheter att utöva sin last än en rökare och blir därför nästan

Dödgrävarens kärlek-

I.

Alfhild i Transjö hade tre stycken friare, och det var ingen enda människa i hela Allsbo socken, som förvånade sig över det; så vacker och snäll var hon. Snarare förvånade man sig över att icke friarna voro ännu fler. Sannolikt fanns det också många, som i hemlighet buro håg till henne, men funno det klokast att icke framträda. För vilken pojke som helst var det nämligen förspild möda att eftertrakta Alfhild. Transjö, hennes föräldragård, var ett helt hemman, och det fanns blott två gårdar i socknen, som voro större. Och denna historia börjar på 1870-talet, då man ännu i stor utsträckning grundade äktenskapen på jämnhöjd ifråga om ägodelar; giftermålen ordnades efter mantalsberäkning.

Vad Alfhilds tre friare hette hör icke alls till vår historia. Man tycker emellertid att de borde ha räckt för henne att välja emellan. Men mycket vill ha ännu mer, och "ännu mer" var för Alfhild en pojke från rotens soldattorp. Han hette Knut och var en av soldaten Djärvs många söner. Av sin far hade han ärvt en ståtlig kropp med en väldig styrka uti, men den hemgiften räckte ju icke, om han skulle ut och fria till en bonddotter. Det var inte heller någon, som räknade honom

bland Alfhilds friare. "Bonnabarn ska ha bonnabarn" — det var regeln.

Vad den åtrådda flickan utsprungligen hade för planer, det är icke gott för oss att veta nu. Men vi veta, att hon en gång gjorde ett ryktbart försök att råda sig själv. Hon gjorde det, innan hon ännu fyllt tjugo år: alltså vid den tid, då hennes förstånd ännu icke hade mognat.

I ett gärde bredvid byvägen stod en månghundraårig ek, som kallades Brudeken, emedan en brud skulle ha dansat ihjäl sig vid trädet en gång för länge sedan. Unga människor brukade stämma möte vid Brudeken om helgdagskvällarna. Nu hade den ene av Alfhilds friare länge velat träffa henne ensam någon kväll, mångfaldiga gånger hade han bett henne komma till Brudeken. Hon var ovillig, men till sist kom en lördag, då hon lät beveka sig: om friaren infann sig vid eken klockan tolv på natten, så skulle hon vara där. Karlen blev överlycklig och lät flickan flera gånger förnya löftet, och hon bedyrade att hon icke skulle svika.

Nu hade också de andra friarna länge sökt få till stånd möten på tu man hand med Alfhild i Transjö. Och — vad kom

alltid mera omåttlig i sina nikotinvanor än rökaren, och dessutom skulle jag tro, att magen mår sämre av en "mullbänk" än av en cigaret.

På de sjukhus, där man alltså ovillkorligen förbjuder rökning (eller som det heter, "allt bruk av tobak") begår man alltså en orättvisa mot rökaren medan man ser genom fingrarna med snustuggaren eller snusaren. Mot detta vill jag såsom rökare och i alla rökares namn protestera.

Och man kan också med skäl protestera mot det

faktum, att förhållandena äro sådana här i landet, att det är överläkarens privata inställning till frågor av sådan natur som denna, som blir avgörande för patientens personliga frihet. Likriktning är i våra dagar ett misskrediterat ord, men i det här fallet bör det efterlysas. Så att inte som nu:

"vad som är sanning i Berlin och Jena är bara dåligt skämt i Heidelberg."

Juan.

det åt flickan — denna lördag gav hon ett besked även åt de båda andra: om de infunno sig vid Brudeken klockan tolv på natten, så skulle hon vara där. Även de blevo förstås glada, men för säkerhets skull läto de henne flera gånger upprepa att hon säkert skulle komma.

Och i god tid före klockan tolv voro alla tre friarna vid eken. Snopna, häpna och stumma stodo de där och tittade på varandra. De voro alla komna, men Alfhild fanns här icke. De började tro ont om varandra, den ene trodde, att de båda andra "rävade" på honom, och det höll på att bli slagsmål. Men just som klockan var tolv, begynte en gök högljutt gala oppe bland den gamla ekens lummiga löv. Den rösten kände friarna igen: Däröppe satt Alfhild. Hon skratade och gol, gol och skrattade som den största galning. Och det hade väl gått an med det, men det hördes också en annan röst. Den tillhörde Knut Djärv, soldatpojken. Alfhild och Knut sutto däröppe på en av ekens fotstjocka grenar och höllo om varandra och prövade munnarna i kyssar dessemellan. — Kuku... kuku... ha... hahaaa!

Ursinniga rusade de lurade friarna därifrån. På hemvägen försonades de och enades om att ge soldatpojken stryk. De lågo och vaktade på honom hela natten, men han undkom dem. Då enades de om, att det gjorde detsamma; Knut Djärv skulle nog icke få Alfhild i Transjö i alla fall.

Det var alltså den gången, då Alfhild försökte råda sig själv, men hon spelade sina friare detta spratt vid den tid, då hennes förstånd ännu icke hade mognat.

Och ingen av de tre friarna fick henne. I sinom tid kom det nämligen från en grannsocken en friare, som kunde uppvisa mera mantal än någon av de andra. Vad han hette kan göra detsamma, men det viktiga var, att Alfhild till slut gifte sig med honom och flyttade till hans gård.

Men då hade det gått många, många dagar sedan den natt, då Alfhild satt och gol i Brudeken och hade tre friare under sig och sin älskade bredvid sig på en gren. Sedan den natten hade hon gått igenom en hel del av livets läxor, sedan dess hade hon också fått sitt fulla förstånd.

II.

Knut Djärv, soldatpojken, gifte sig i sinom tid med lagårdspigan i prästgården. Samtidigt fick han den lediga platsen som socknens kyrkvaktare och dödgravare; dessa båda sysslor hade länge varit förenade hos en person, emedan de var för sig icke kunde ge sin innehavare tillräckligt levebröd. Som kyrkvaktare fick han en bestämd årslön, men som dödgravare hade han givetvis ackordsarbete, i det viss betalning skulle utgå för varje grav han grävde. Det var också olika för sommargrav och vintergrav; under den blida årstiden skulle han ha en riksdaler per grav, men när marken var tjälad skulle det utgå en och femtio. Det var inte mer betalt på den tiden.

Hustrun födde honom barn, sex stycken i sinom tid, och Djärv försörjde sin familj på sina dubbla befattningar. Han trampade klockorna i den gamla klockstapeln och ringde för lik och brudpar, han grävde gravar för vänner och ovänner, gamla och unga, han grävde alltid de fastställda tre alnarna för en riksdaler om sommaren och en och femtio på vintern. När familjen ökades, ville icke alltid förtjänsterna förslå. Det var många gånger knappt i huset. Kyrkvaktarlönen var ju den enda säkra inkomsten, och den var mycket liten. Familjen var mest hänvisad till det, som Djärv kunde förtjäna såsom ringkarl och dödgravare, och ingen kunde veta på förhand hur mycket det blev. Den inkomsten var det osäkraste

man kunde tänka sig. Tidvis gingo farsoter i socknen, och då hade Djärv alltid pengar i sin pung, men det kom också långa tider, under vilka han varken behövde ringa i klockorna eller gräva gravar, och då fick han skulder och till-sade hustrun att hushålla och knappa in.

Djärv hade Döden som arbetsgivare, och Döden är nyckfull och rakt intet att lita på. Men även under de tider, då Döden strejkade och vägrade att ge honom arbete, så krävde livet sitt underhåll. Även under de tider, då dödgravarens spade stod stilla i skjulet hade hans barn samma friska aptit som alltid. Därför var det lite bekymmersamt i Djärvs hus emellanåt.

I kyrkan om söndagarna hade han nog en liten stund av spänd förväntan vid predikans slut. Han väntade på orden: "En ny påminnelse om vår dödlighet lämnas oss i dag... etc..." Om orden kommo, åtföljda av meddelandet av ett eller flera dödsfall, så visste han hur mycket han skulle förtjäna med ringning och grävning under kommande vecka. Blev det ingen dödstacksägelse, så visste han också, att han icke skulle förtjäna något alls.

Anställningen hos Döden gjorde Djärv till filosof. Hans yrke hade gjort honom så förtrogen med livets fåfänglighet och ovaraktighet, att han fullständigt försonat sig med det och aldrig kände den ångest och oro, som eljest förekommer hos människors släkte. Vad som var förskräckligt för andra, blev ju alldagligt och självklart för honom. Han grubblade icke över gåtan, varför människan skulle dö och bli till stoft efter att ha levat en tid; han bara mätte till det djup, i vilket hennes kropp skulle gömmas efter döden.

Och därför att han kommit i sådan nära umgängelse med Döden förmådde han mera än de flesta känna en omedelbar glädje vid livet. Han ansågs till och med vara något av en humorist och en skämtare. Alla sörjande, som kommo för att ordna för någon kär anhörigs sista vila, kände sig på något sätt lugnade och tröstade i närvaro av Djärv: Denne man, som grävt ned så många döda, visade sig alltid vid så gott humör och bevarade en sådan jämvikt — då var kanske det hela icke så mycket att sörja och grubbla över?

Folk trodde ju annars, att den som stod i en grav och arbetade ständigt måste tänka allvarliga tankar. Djärv brukade säga:

— Ska en gräva tre alnar djupt för en riksdaler, så hinner en då aldrig sörja själva liket!

Det fanns de som tyckte, att detta var hårt och känslolöst sagt. Men Djärv var icke hård och känslolös.

Det hände då och då, att han hade sin väg förbi Brudeken. Det gamla trädet framkallade ibland — långt ifrån varje gång — en del minnen. Brudeken hade varit Alfhilds och hans ständiga mötesplats. Däröppe bland löven hade de suttit osedda om sommarnätterna. Och av alla gångerna mindes han bäst den, då hon spelat tre efterhängsna friare ett sådant roligt spratt. Hur lång tid det än förflutit sedan dess, kunde Djärv icke låta bli att dra på munnen vid minnet.

Kanske var det också den gången, som hon sagt de där underliga orden. Eller om det var en annan gång, han kunde omöjligt komma ihåg det numera. Men orden hade fallts av henne i yra, det var säkert. Hur de lydte mindes han så väl:

— Om du och jag allri får varann, så ska vi i alla fall ha samma grav på körkgårn!

Så tokigt sagt! Det måste vara en ung och tanklös flicka som säger så. En överspänd flicka, som tror på en kärlek, som varar bortom tid och död. När det vissa är, att den icke

(Forts. å sid. 14)

Flickan i matvaruaffären

AV Erhara Bäckström

Hon hette Anna och hennes efternamn var Carlsson. Hon var en mycket vacker flicka och hon var mycket ung. Men mycket vackrare än hennes utseende och än yngre än hon själv var hennes själ. Då hennes moder dog fick hon plats i en matvaruhandel, och där stod hon dagen i ända allt ifrån morgonen till sena kvällen. Ibland stod hon där alldeles ensam hela dagarna. Det var på de tider då det inte var så mycket att göra och då hennes matmoder tyckte att hon kunde ta sig en smula ledigt. Men Anna tyckte inte att det var tråkigt för det. Dels hade hon alla syltorna och aladäberna och de kokta grisfötterna och allt det andra omkring sig. Och så kom det ju kunder och köpte ett och annat. Och när sedan kunderna hade gått så stod hon där och tänkte på dem, hur de hade sett ut, vad de hade köpt, hur det skulle gå till när de kommo hem till sig och skulle slå sig ner och låta sig väl smaka av anrättningarna. Och hon följde dem och levde med dem i tankarna och hade därav så stort nöje, att det var som om hon själv skulle ha varit med. Endast sällan plågade denna sista tanke henne någon gång, så att hennes glädje blandades med vemod. Men när så var, så tänkte hon:

— Den som ändå fick vara med.

Det var folk av så många slag som kom till Anna och handlade. Det var gamla fröknar och unga fruor, det var fanjunkare och majorer, och det var stundom också unga herrar. Särskilt var det en ung herre, som Anna rätt ofta hade fäst sig för. Han var så snäll och vänlig, och han köpte alltid så lite av var sak. Han köpte så att det kunde räcka till två, men till fler kunde det alldeles inte räcka. Särskilt honom brukade Anna följa i sina tankar. Hon såg honom komma hem, hon såg honom duka upp, och hon undrade så mycket över vem det kunde vara som skulle dela hans måltid. Det var så goda syltor och aladäber, det visste hon, och hon gladdes, när hon tänkte på, hur gott de skulle ha det, de som så kunde få sitta på tu man hand och spisa.

Då inträdde en dag den unge mannen på nytt. Han handlade som han brukade, och han handlade de allra läckraste rätterna. Då han hade fått alltsamman inslaget, sade han:

— Ja, här har jag nu allt det som behövs för en måltid. Nu fattas det mig bara någon som ville komma och dela den med mig.

Då blev Annas hjärta helt sorgset. Den unge herrn hade köpt allt detta goda, och nu hade han ingen som kunde dela hans måltid. Men då fortsatte den unge herrn:

— Mamsell ser så god och rar ut. Inte skulle mamsell vilja göra mig den glädjen att dela min måltid?

Då rodnade Anna ända in i själen.

— Äh, sade hon. Hur skulle något sådant kunna gå för sig?

Men den unge herrn sade:

— Jag bor alldeles för mig själv. Det skulle bara vara vi två.

Då rodnade Anna än mera. När hon först hade rodnat var det bara av förlägenhet. Men när hon nu rodnade än mer, så var det också av glädje. Hon hade ju så ofta i tankarna följt så många på deras väg och föreställt sig, hur de trädde in och dukade upp. Även denne unge herre hade hon följt i sina tankar. Och nu kom just han och inbjöd henne att få vara med. Det säger sig självt att hon med tacksamhet och glädje mottog hans anbud.

Den unge herrn hette John. Vad han hette brydde sig Anna knappast om att ta reda på, hon kallade honom aldrig annat än John. Hon var så lycklig med honom, och hon fick nu en lång tid uppleva det som hon förut endast hade upplevt i sina tankar. Han var också så god mot henne, hennes John. Han ersatte henne tusenfalt för de sorger hon annars hade fått lida. Hon kom en dag till honom med dystert grubbel lägrat över sin panna. Då frågade John:

— Vad är det som skymmer min älskades själ?

Anna svarade:

— Min matmor är inte längre belåten med mig. Hon vet allt och vill ställa mig under uppsikt.

Då svarade John:

— Om så är, så vet jag ingen annan råd än att min älskade blir sin egen matmor.

Och så ordnade den unge herrn det så för henne, att hon fick bli sin egen matmor och fick sin egen handel. Sedan behövde aldrig mer sorger och grubbel tynga Annas själ för den sakens skull. Men sorgen kan ju komma av annat. Den har ju så många orsaker. En dag sade den unge herrn:

— Nu måste jag resa. Nu måste vi säga farväl. Jag reser och kommer aldrig mer tillbaka.

Ty det var så ställt, att han måste resa, och han skulle aldrig mer komma tillbaka. Då grät Anna, men hon fortsatte ändå att älska John. Så högt älskade hon honom, att hon även gav sin son namnet John. På det viset kunde hon även sedan hennes verkliga John hade lämnat henne ändå ha kvar

ett minne av John. Hon kunde se honom, när hon ville, och hon kunde följa honom på hans väg. Och hon hade allt fortfarande någon, på vilken hon kunde slösa sin kärlek. På det sättet gick tiden.

Ären hade gått. Annas son John hade växt upp och nått till den ålder att Anna i honom kunde igenkänna sin ungdoms älskade. Han hade samma vänlighet, samma hurtighet i sitt uppträdande, ja, Anna tyckte stundom, att han rent av var sin fader upp i dagen.

Även för Anna själv hade tiden gått. Hon var inte ung längre, men hon var därför inte heller gammal. Hon stod tvärtom i sin allra bästa ålder. Hon var kraftfull och verksam från morgon till kväll. Allt bestämde hon och allt redde hon ut. Men så var också tiden en annan nu än den hade varit den tiden hon var ung. Den fordrade helt annat. Det hade kommit in så mycket mycket nytt.

Affären gick bra. Den hade alltid gått bra. Det var som om lyckan alltid skulle ha följt Anna. God tur hade hon med sina kunder, god tur hade hon med sina biträden. De växlade visserligen allt emellanåt. Någon gifte sig, någon satte upp egen affär. Men hon fick alltid så trevliga flickor. De voro en sådan prydnad för hennes affär.

Anna satt i rummet innanför butiken och virkade. Hon gjorde ofta så när hon ville vila sig en stund. Det var en rätt lugn tid på dagen, och det var inte mycket folk. Flickan, som var ute i butiken, kunde mycket väl sköta den ensam. Det var en vacker flicka, skön som en dag, och unga herrar köpte ofta mer än de eljest skulle ha gjort bara för att få titta på henne ett ögonblick till. Frida var hennes namn.

Då hörde Anna hur klockan ringde och en ny kund steg in. Hon hörde också vem det var, ty dörren till butiken stod på glänt och hon hade dessutom god hörsel. Det var hennes son, och han kom in och ploekade till sig ett och annat. Han brukade göra så, då han och hans kamrater skulle ha någon tillställning, och han fick gärna göra det. Det var lite kallskuret och en del konserver. Han var vuxen nu, han var tjugu år gammal, och han kunde behöva få roa sig lite som han ville.

Men med en gång lystrade Anna. Hon hörde hur John hade fått sina konserver och det uppskurna och hur påsen rasslade. Då sade John:

— Ja, nu skulle man äta upp det här. Hur är det, har Frida något för sig i kväll?

Om Frida rodnade, det visste inte Anna. Hon hörde bara hennes kvitter, när hon svarade:

— Så herrn frågar. Varför det?

Men då brydde Anna sig inte om att höra mera. Hon lade bara ner sin virkning och reste sig upp. Det steg med en gång upp för henne sådana minnen från fordom, från den tiden hon var i Fridas ålder. Hon kom ihåg, hur hon den tiden hade gått där och drömt om sina kunder och följt dem på väg. Hon kom också ihåg, hur så hennes John hade kommit till henne med samma fråga som nu hans son ställde till Frida. Kanske hade den flickan också gått där och drömt.

Och en stark vrede bemäktigade sig Anna. Hon gick rätt ut i butiken och gav sin son en örfil, så stor han var. Först förstod han inte, men sedan förstod han åtminstone delvis, och han skyndade sig att skamset dra sig utom dörren. Anna sade till Frida:

— Det är nog bäst att Frida ser sig om efter en annan plats.

Men sedan var det slut för Anna. Hon gick direkt in på sitt rum och satte sig och grät.

BREVLÅDA

Emmet, Fagerlids Sanatorium, Lia: Ett hjärtligt tack för verserna, vilka tyvärr dock inte kunna komma till användning i "Status".

Sammy, Söderby: dito, dito!

Medicinalstyrelsen begär höjda anslag. Medicinalstyrelsen har i sina petita föreslagit ökning av flera anslagsposter.

Statsbidraget till driften av anstalter för lungtuberkulos har upptagits till 4,600,000 kr. om nu gällande beräkningsgrunder skola tillämpas och till 4,850,000 kr. om sjukvårdskommitténs förslag till nya bestämmelser godkännes. Förhöjt driftsbidrag beräknas komma att utgå till tuberkulosvårdssjukanstalter inom Gotlands, Blekinge, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län, inom vilka län medeltalet för tuberkulosdödligheten under femårsperioden 1931—1935 med mer än 25 proc. överstigit medeltalet för riket under samma period.

Skriv i kväll

efter prospekt över den
hermodskurs Ni vill läsa!

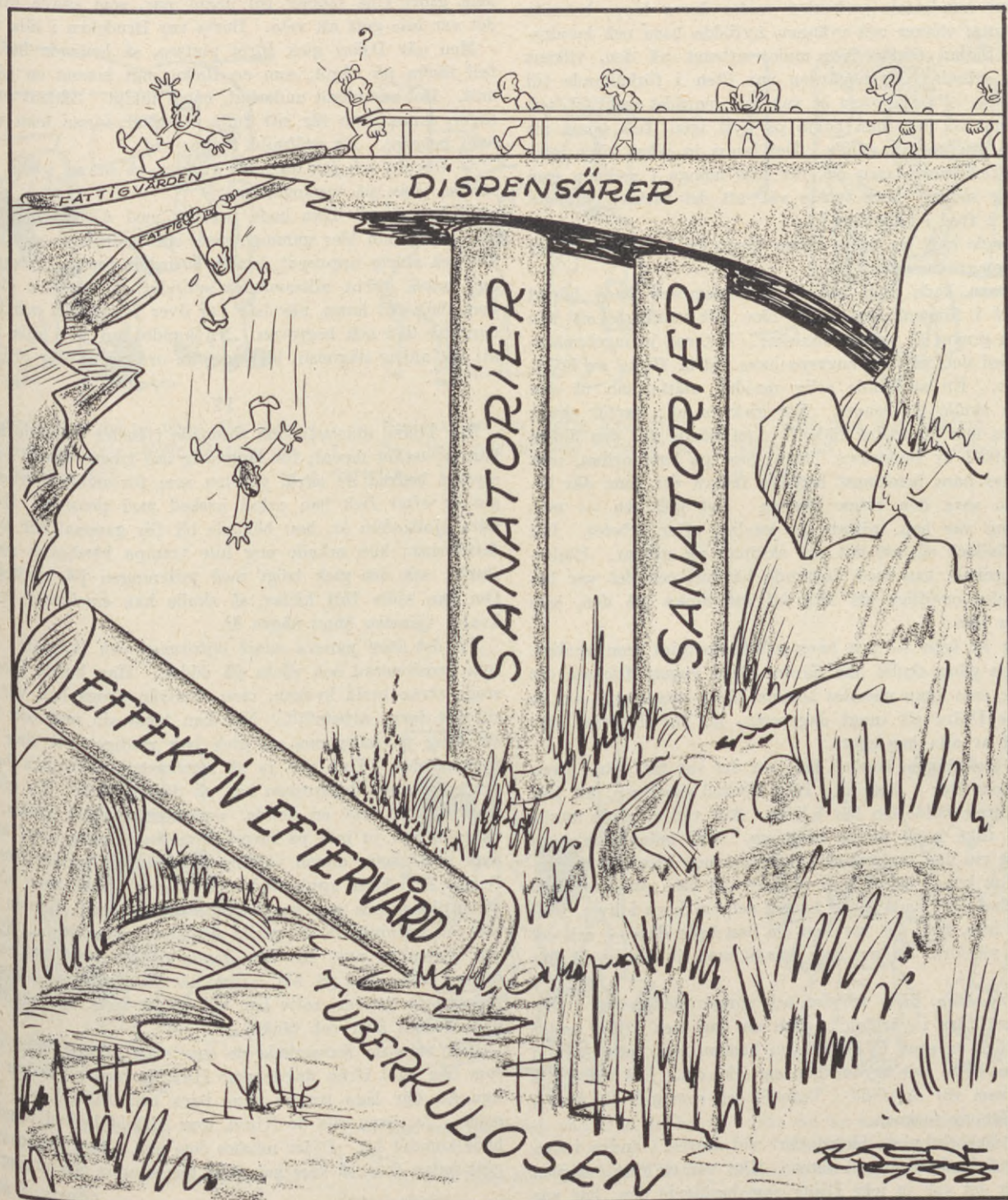
■ HERMODS, Malmö ■

Ljus gör människan pigg och nyter

LUMA

BYGG BRON FÄRDIG!

"Effektiv eftervård" heter den bropelare, som fortfarande fattas i det sociala brobygget över tuberkulosens träsk. Den hala spång, som heter fattigvård, är en vansklig väg över avgrunden

Dödgravarens kärlek

(Forts. från sid. 10.)

ens varar ett kort människoliv — ja, så var det ju med kärleken eller vad man nu skall kalla't, det där som Alfhild och han lekt på Brudekens grenar.

Alfhild levde som bondhustru i ena ändan av socknen. Djärv och hon träffades någon gång på kyrkbacken. De hade aldrig annat än alldagliga ord att säga varandra.

III.

Allsbo församling hade över fem tusen invånare, och Djärv grävde ner hundratals sockenbor under årens lopp, bekanta och obekanta, vänner och ovänner, nyfödda barn och hundra-åringar. Sällan tänkte han under arbetet på den, vilkens grav han grävde. Kyrkogården var liten i förhållande till folkmängden. På tjugofem år var hela området omgrävt, och efter denna tid fick man börja på nytt igen, fick börja att gräva nya gravar i de gamla. Det fanns ju också köpt jord, som icke fick röras, men det var inte många i socknen som unnade sig sådan. Man tyckte väl, att det räckte, om man fick ligga i fred i tjugofem år.

Djärv hade haft sin plats i över tjugo år, han skulle snart få börja omgrävningen.

Hans barn hade växt opp. Men lungsoten hade börjat härja hårt i församlingen. Det blev allt vanligare att han fick gräva gravar åt unga människor. Det var ju inget märkvärdigt med det, men så angreps hans äldsta flicka av bröstsjukdomen. En strålande solig majdag mätte han ut den grav, som skulle bli hennes. Det gick ju an; varför skulle han skonas mer än andra fäder? Året därpå var den äldsta sonen smittad av lungsoten. Han kom på sanatorium, men en tid efter hans hemkomst beredde fadern det rum, där sonen skulle sova den eviga sömnen. Det gick an — men denna gång var han tröttare än vanligt efter arbetet. Det var nog ändock så, att det var skillnad på gravar. Understundom grävde han med darrande händer, och det var honom alldeles omöjligt att låta bli att tänka på den, som skulle vila här.

Ett par år igen — och hans arbete fortgick som vanligt. Men än en gång skulle han därnär. Den yngsta flickan, det enda barn, som ännu vistades hemma, låg i lungsoten. Än en gång hade Djärv ett tungt dagsverke, ja, hur det var, blev det tyngst av alla han gjort.

Men så småningom förstod han hur det var fatt här i livet, och han kom åter i jämvikt. Han förstod nämligen, att han rakt ingenting rädde om här i livet. Allt vad en hade kunde en mista, rakt inget rädde man om. När människan bara vänjde sig vid den tanken, så kunde hon nog leva och ha sinnesro. Hon kunde också vara gladare vid det, som hon ännu hade. Och Djärv hade alltid hustru och tre barn i livet. Han ägde dem icke, men det var som om han ägde dem — och det fick man värdera. Något mer kunde man ju aldrig få här i livet.

Så runno åren, både fröjder och sorger sjönko ner i det, som kallas "förr i världen". Och en dag fick Djärv order om att gräva en grav åt en avliden hustru, som hette Alfhild — vad hon hette mer brydde han sig icke om. Det var i alla fall hon, som var oppfödd i Transjö och som gift sig bort i andra ändan av socknen.

Alfhild fick sin plats längst bort vid muren i andra raden av gravar från kyrkporten räknat. Det var en rätt avlägsen plats, men det var ju icke Djärv som bestämde den; här var

det bara slumpen som rädde. Hennes man hade väl haft råd att köpa gravplats, men han gjorde det icke. Det kom i alla fall ett träkors på gravstenen. Icke hade det nu behövts för Djärvs del, för han hade noga märke på stället. Han brukade också anså gravar, om de anhöriga betalade honom för det, men gravstenen i andra raden ansade han utan särskild tillsägelse och utan att begära betalning för det.

Någon gång ännu gick han förbi gårdet, där Brudeken en gång stått. Ja, den var nu fälld. Blott den väldiga stubben trotsade ännu tid och förruttnelse. Stammen var söndersågad till plankor, och vad man gjort av plankorna var inte gott att veta. Kanske man spikat ihop likkistor av dem, kanske man gjort fina möbler till något par, som skulle gifta sig, det var inte gott att veta. Borta var Brudeken i alla fall.

Men när Djärv gick förbi platsen, så brukade han i alla fall tänka på något, som en flicka sagt honom en gång, en natt. Det var något underligt, något tokigt. Sådant som man säger, innan man får sitt fulla förstånd, innan man vet vad livet betyder. En gråtmild flickas ord:

— Om du och jag allri får varann, så ska vi i alla fall ha samma grav på kyrkogården.

Så barnsligt! Han hade ju talat med Alfhild många gånger, sedan hon blev gammal, men hon hade bara sagt vanliga ord och aldrig upprepat de där barnsligheterna. Säkert hade hon också glömt alltsammans. Underligt att han gick och kom ihåg det ännu, när han var över femtio år, och hon redan var död och begravd. Nu kunde han ju i alla fall se, att det aldrig någonsin blev mer än ord av de där orden.

IV.

När Djärv innehaft sina förenade tjänster i femtio år, fick han en vacker medalj för långvarig och trogen tjänst och blev mycket hedrad av såväl prästen som församlingsborna. Något år efter fick han också avsked med pension. Han var nära sjuttiofem år, han började bli för gammal för sina befattningar; han orkade nog inte trampa klockorna som han skulle, och det gick trögt med grävningen på kyrkogården. Om han själv fått hållas, så skulle han emellertid ha varit kvar i tjänsten ännu några år.

Ty det blev ganska snart enformigt och långsamt att gå som pensionerad och vänta på döden. Han bodde i en liten stuga strax invid kyrkan, men därifrån drogs han varje dag till sitt forna arbetsfält. När han lagat sin mat och bäddat sin säng på morgonen, så gick han vanligen ett slag bortåt kyrkogården. Han var ju så hemmastadd där, han hade ju gjort tusentals dagsverken här på dödens åker. Nu gick han omkring där likt en bonde, som beskådar sin gröda. Här väntade han ju inte på något, som skulle växa opp, här såg man inte någon annan växling än den han varit vittne till i femtio år: Nyss uppkastade kullar och kullar som höllo på att utplånas och som snart skulle grävas om. Spaden kom i tur och ordning till de gamla utplånade gravarna... Nej, här var ingenting nytt för den gamle dödgravaren att se, men ändock ville han gå här. Och när han gått ett slag längs raderna av gravar, satte han sig på en bänk och skådade ut över dödens åker och tänkte.

Här voro de församlade de som stått honom nära och de som han känt ifrån ungdomen: Här låg hustrun sedan åtskilliga år, här lågo tre av hans barn och Alfhild och hennes make. Ja, även alla de friare, som Alfhild hade i ungdomen, hade kommit hit. Djärv mindes dem nog. Fast sextio år hade gått sedan dess, så kom han ihåg hur snopna och ursinniga de

(Forts. å sid. 16)

DEN SKÄMTSAMMA SIDAN

— Mamma, var det på tåget eller spår-
vagnen som jag inte skulle få tala om,
att jag var sex år?

— Öppnar din fru aldrig dina brev?
— Nej, bara när det står "privat" på
kuvertet...

— Adjö med dig, älskling. Skriv nu
riktigt snart — om det också bara blir
en check.

— Kör till hundrafem.
— Vilken gata?
— Det kommer jag inte ihåg. Kör
bara så länge...

— Det var förfärligt vad frun är hes
i dag...
— Ja, min man kom inte hem förrän
fyra i morse...

Där det är natt sex månader i sträck.
— Min man är oförfärlig. Sista
natten kom han inte hem förrän långt
fram i april.

Dödgravarens kärlek

(Forts. från sid. 14)

varit den där gången, då de blivit lurade vid Brudeken — den gången hade den granna Alfhild härmat en gök oppe i eken och haft friare under sig, medan hon då och då hade kysst den fjärde, som satt bredvid henne på grenen. Djärv kunde inte låta bli att le, när han tänkte på det. Herregud, det blev ju inte mer — men i alla fall... Hur mycket nöje hade han inte haft av det...

Det hade tillsatts en ny dödgravare, en ung, stark karl. När Djärv såg hans huvud sticka opp i en grav, som han höll på med, gick han alltid bort till sin efterträdare för att prata. Och den unge dödgravaren pratade gärna med den gamle. Gubben Djärv var verkligen lustig: han började bestämt bli barn på nytt... Det brukade ju stundom hända så vid hans ålder...

Men ifråga om de gravar han grävt ägde han ännu ett förunderligt minne. Han kunde säga var den och den låg, fast intet spår mer syntes av kullen och gravvård saknades. Han följde också med hur omgrävningen fortskred, och han roade sin efterträdare med att räkna ut, hur långt den skulle hinna på ett år. Hur kunde Djärv räkna ut sådant? Jo, han visste ju hur stor dödligheten brukade vara i socknen; det skiljde inte så mycket från ett år till ett annat. Och när man så räknade efter hur många gravar det fanns i varje rad, så kunde man lätt säga ungefär platsen för de nya gravarna, de ogrävda, som väntade ännu levande människor.

Så en dag fick han se, att efterträdaren påbörjat omgrävningen av andra raden. Det gjorde ett djupt intryck på honom. Han sade:

— Då måste jag leva än en vinter och en sommar. För så lång tid tar det, innan ni hinner ner till muren.

— Vad menar Djärv med det? frågade dödgravaren förvånad.

— Jo, därnere vid muren ska jag ligga som sist i raden!

— Å, det ä väl inte så säkert! skrattade efterträdaren.

— Jo, det är säkert! svarade Djärv, och han föreföll djupt begrundande. Alldeles säkert!

— Jag förstår nu varför jag blev så gammal, tillade han efter en stund.

Ja, Djärv höll på att bli barn på nytt. Sådant som han nu yttrat, det säger man ju, när förståndet börjat svikta, när man inte längre kan skilja på livets verklighet och sina egna funderingar. Det var en halvtokig gråtmild gubbes ord. Det var barnsligheter!

— Därnere ska jag ligga — där ve muren!

Sådant pjoller! Dödgravaren funderade över orden ett slag. Men Djärv upprepade aldrig de där barnsligheterna för någon och när dödgravaren omsider grävde graven åt sin företrädare längst bort vid muren i andra gravraden, så hade han naturligtvis glömt alltsammans.

(Eftertryck förbjudes.)

Tips för höstinköpen

finner Ni av mångahanda slag i Ahlén & Holms nya huvudkatalog — den största och rikhaltigaste i sitt slag av alla hittills utkomna. **Goda varor till låga priser** är vårt motto — varje inköp Ni gör genom vår katalog bevisar detta. Rekvirera katalogen nu genom kupongen här nedan, så e: håller Ni den gratis och portofritt.

ÅHLÉN & HOLM A/B
STOCKHOLM 20

Den största och ledande postorderaffären

Sänd denna kupong till Ahlén & Holm A.-B., Stockholm 20, i öppet kuvert, frankerat med 5-öres frimärke, så får Ni gratis och franko den nya, stora Höst- och Vinterkatalogen 1938—1939.

Namn

Bostad

Postadress

Förutvarande kunder erhålla katalogen utan rekv. N: 282

Klipp ut och sänd kupongen i dag!

Observera att Ni köper Edra varor lika förmånligt, vare sig Ni köper dem genom vår katalog eller i någon av våra Tempoaffärer.

Kvacksalvare avrådde från sanatorium — tös avled

Lovade bota henne, om hon höll tyst — Upprörande händelse i Norrland

Ett upprörande fall av kvacksalveri, som haft döden till följd, har enligt A.-B. inträffat i Örnsköldsvikstrakten, där en kvacksalvare, Otto Edlund i Örnsköldsvik, har åtalats i samband med en tragisk händelse i Nyland, Själevad. En 24-årig torpardotter Stina Näslund har avlidit i lungtuberkulos efter att ha behandlats av Edlund och vägrat att låta sig intagas på sanatorium, emedan hon blint trodde att kvacksalvaren skulle bota henne — vilket han också enligt flickans uppgifter skulle ha lovat henne om hon bara höll tyst med saken.

Flickans fader har vid polisförhör berättat att det vid läkarundersökning i april 1937 upptäcktes att flickan led av lungtuberkulos och att båda lungorna angripits. Tuberkulos-sjukhusläkaren hade rekommenderat kvävebehandling, men detta hade flickan bestämt motsatt sig. Hon vände sig i stället till Edlund och hon förklarade sedan i hemmet, att Edlund sagt sig ha botat många, som lidit av lungtuberkulos, och tillagt att många av patienterna, som vårdades på sanatoriet, använde Edlunds medicin.

I mitten av sept. 1937 hade hon ånyo besökt Edlund. Dottern hade vid återkomsten omtalat, att Edlund bestämt lovat att bota henne för lungsjukdomen. Edlund skulle i samband därmed ha tillagt, att hon icke skulle "komma därifrån med livet" om hon läte intaga sig på sanatoriet för kvävebehandling. Därefter hade flickan besökt Edlund flerfaldiga gånger, och vid en del tillfällen även fått piller samt olja "för att få matlust". Den 20 mars 1938 hade hon skrivit till Edlund, och av brevet framgår bl. a. att hon omtalat att hon led svårt av hostan. Ibland hade det varit blodstrimmor i slemmet och hon frågade Edlund om denne kunde säga "vad det var för någonting, när det kommer så mycket slem?"

Av Edlunds svarsbrev kan följande passus utläsas: "Låt det flöda, influensan skall opp, har ni nån olja att smörja med så smörj flitigt, ni kan taga dropparna om ni har några kvar". Sedan kommer en oläslig passus och som avslutning orden: "... kommer ni att bli pigg på nytt".

Fadern till flickan hade besökt Edlund och för denne framhållit att flickan blivit ännu sämre. Han hade sagt sig skola gå till en läkare, men Edlund hade då bestämt sagt ifrån att Näslund icke fick göra detta, för "då bli vi olyckliga båda två". Näslund hade i stället fått med sig ytterligare ett par flaskor piller. När dottern tog medicinen hade hon fått svåra magplågor och blödningar genom näsa, mun och öron. Fadern tillkallade nu en läkare, vilken förklarade att det var

hopplöst att rädda dottern och att hon icke kunde leva längre än högst två månader, när båda lungorna voro hårt angripna.

Flickan avled också senare. Innan hon utandades sin sista suck skall hon — enligt faderns uppgift — flera gånger ha sagt att det var Edlund som "narrat" henne och att hon trott på att denne enligt löfte skulle kunna bota henne.

De läkare, som Stina Näslund sökt, förklarade vid polisförhöret, att det kunde ha funnits utsikter för att hon räddats till livet om hon undergått sanatorievård och kvävebehandling.

Hörd om sina levnadsomständigheter har Edlund meddelat att han genomgått vanlig folkskola. Vid 17 års ålder hade han fått undervisning i ögondiagnostik av komminister Liljekvist i Anundsjö. Han hade sedan bedrivit partiäffär med järnvaror till 1925, då firman gjorde konkurs. Därefter har han utslutande sysslat med och försörjt sig genom utövande av homeopati. Edlund är född 1873.

FÅGELN

O förklarligt blev du driven denna morgon till mitt rum.

Lik en vilseflugan fågel kom du hit.
Över mörka förstadstaken står den bleka rymden stum
och dess andedräkt är dimman, frostigt vit.

V arför dröjer du här inne? Här är hungerns eget bo,
här är ensamhetens väntsal för all nöd.
Inget härbärke för lyckan, inget tempel för din tro,
bara fattigdomens vatten och bröd.

B arnsligt undrande du lyssnar och din blick blir himmelsvid.
Skölja obekanta vågor mot din strand?
Har jag rört vid dina tankar, vid din pannas ljusa frid,
har jag snuddat vid ditt öde med min hand.

D røj ej här med dina drömmar, här finns ingen plats för dem.
Du är fågeln — jag hör fångenskapen till.
Så flyg ut och lyft din vinge emot gränslöshetens hem!
Du är längtan, du är vårens jubeldrill.

Bertil Gedda.

Glada melodier —
Vackra inspelningar på

Sonora
— den svenska skivan

I musikaffärerna

1:65

Kampen mot "den smygande döden"

Nya forskningsrön rörande "stenlungan" skapa bättre skyddsåtgärder

Kampen mot en av våra farligaste yrkessjukdomar, "stenlungan", kan tack vare nya forskningsrön nu föras betydligt mer effektivt.

Det är professor Carl Naeslund som med anslag från Anderssonska fonden bedrivit fleråriga undersökningar och kommit fram till resultat som ha den största betydelse då det gäller att skydda arbetarna i stenarbete, järngruvor, kolgruvor och andra industrier mot denna sjukdom som med skäl kan kallas den smygande döden. Professor Naeslund ger i ett samtal med D. N. en redogörelse för försöken och deras resultat, och i det senaste numret av den amerikanska facktidskriften "Journal of Industrial Hygien", har saken bragts till internationell kännedom.

— Det var ursprungligen Grängesberg och Kiruna och andra liknande företag som med tanke på arbetarnas säkerhet voro intresserade av en undersökning på detta område, betonar professor Naeslund. Frågan lydde i korhet så: kan även arbe-

tare i järngruvor få silikos eller "stenlunga", som sjukdomen kallas på vardagsspråk? På åtskilliga håll hade man den åsikten att stenlunga endast kunde uppkomma där det finns kiselsyra i fri form, d. v. s. kvarts. Kiselsyra i den formen finns inte i våra svenska järnverk, däremot finns i gråberget kiselsyra i bunden form. En undersökning med försöksdjur efter dessa linjer ledde till ett resultat som klarade det förhållandet att stenlunga endast uppkommer genom inandning av fint stoft från själva gråberget där malmen ligger, inte genom inandning av stoft från själva järnmalmen. Eller med andra ord: när arbetarna spränga sig fram i gruvan så träffa de omväxlande på malmådror och icke järnförande gråbergs-lager, och dammet från gråberget visar sig framkalla stenlunga, men inte det andra. Därigenom har man kommit så långt att man ifråga om järnverken vet dels att fara hotar, dels var den hotar.

När sedan försöken fortsattes så blev detta antagande ytterligare bestyrkt. Frågan gällde då om inandning av stoft av icke kiselsyrehaltig art kunde i någon riktning påverka uppkomsten av stenlunga. Den framkallade den inte, så mycket stod klart, men inandning av järnmalmstoft kunde kanske påskynda och förstärka effekten av inandningen av gråbergsstoft. Denna fråga gällde för övrigt även andra ämnen som kol, cement och kalk. I fråga om kolarbetare t. ex. vet man att yrket drar med sig lungförändringar hos dem, men man kan inte tillskriva kolet dessa silikosförändringar, eftersom det inte är kiselsyrehaltigt. Däremot kunde man som sagt frukta att kolet inverkar på uppkomsten av stenlunga. Våra försök ha där givit klart besked: det finns ingenting som talar för att en inandning av icke kiselsyrehaltigt stoft — samtidigt med inandning av kiselsyrehaltigt — påverkar uppkomsten av stenlunga. Sjukdomen är enbart beroende av kiselsyran i fri eller bunden form.

Kraftbesparing och ökad effektivitet.

Dessa resultat medföra som man kan förstå stora praktiska konsekvenser då det gäller att skydda arbetarna i exempelvis järngruvorna mot denna sjukdom. När man vet att det är i gråberget, inte i järnmalmen som faran ligger, så kan man koncentrera stridsåtgärderna och sätta in alla skyddskrafter åt det hållet. Det har också visat sig att uppkomsten av stenlungan sammanhänger mycket med mängden damm som arbetaren andas in, och därigenom har man kommit fram till den praktiska vetskapen att även åtgärder som inte skydda helt mot inandning av dammet kunna vara tillräckliga för att hindra uppkomsten av stenlungan. Även där innebär det en kraftbesparing och en ökad effektivitet att man kan koncentrera åtgärderna helt till kiselsyrehaltiga ämnen.

Slutligen hålla vi på med ytterligare en undersökning, nämligen problemet om sambandet mellan tuberkulos och stenlunga, slutar professor Naeslund. Den undersökningen är dock inte färdig ännu. Försök av denna art ta mycket lång tid, upp till flera år, av det skälet att försöksdjuren — liksom arbetarna — måste andas in stoffet i många månader eller år innan processen kommer i gång.

VÄSTERÅS

ALLT I 1:STA KLASS

SPECERIER och KONSERVER

SIGFRID HOLM A. B.

Tel. 68, 698

VÄSTERÅS

Tel. 68, 698

Konsumrestaurangen och baren

God, välagad mat till låga priser.
Trivsamma lokaler.

KONSUMKONDIS Stadens största och modernaste.
Vid Stora torget.

Inga
drickspengar.

Konsum, Västerås

VÄXJÖ

**KÖP EDER KOSTYM - ROCK - HATT
SKJORTA - SLIPS - PYJAMAS**

m. m. i min affär, och Ni blir belåten.
Små omkostnader — låga priser!

DERBY, Växjö

ERIK ANDERSSON

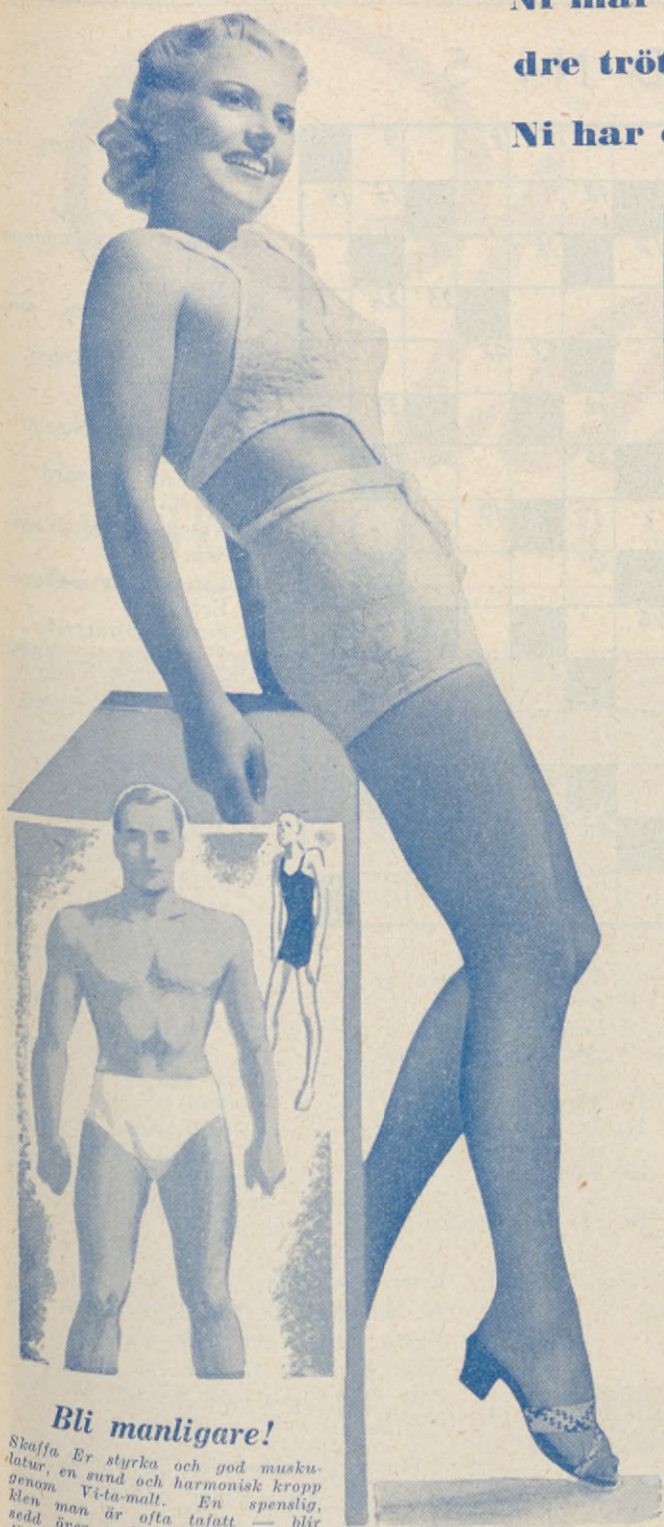
Tel. 22 48

STÖRSTA SORTERING AV

HERR- och GOSSKLÄDER

Vilh. Gustavssons Beklädnadsaffär

Ni mår bättre, sover bättre, känner Er mindre trött och irriterad — ser bättre ut — om Ni har en smula hull på kroppen

"TITTA PÅ DEN DÄR STILIGA FLICKAN MED DEN FYLLIGA FIGUREN — FÖRR VAR HON EN "BEN-GET," SOM INGEN BRYDDE SIG OM."

En alltför mager människa är ofta ytterst nervös — sover illa — känner sig ständigt trött och nere. Är Ni en "benget", som plågas av Er kantighet, Er glåmighet, Ert "frusna utseende"? Börja då med Vi-ta-malt och Ni ökar i vikt, känner Er friskare, gladare — njuter av härliga "sovnätter". Vi-ta-malt är ingen medicin, utan näring i starkt koncentrerad form, som har en underbar förmåga att fort hela nerverna. Hand i hand med att Ert nervsystem sättes i skick, tillgodogör Ni Er födan på ett annat sätt och snart har Ni de klädsamma, fylligt slanka linjer, som Ni aldrig trodde Ni skulle få. Ni blir nöjdare, lyckligare — trivs bättre med livet.

Ni dricker Vi-ta-malt!

Tag 2 å 3 teskedar Vi-ta-malt i ett glas mjölk, vatten och grädde, i en kopp te eller kaffe. Vi-ta-malt är underbart gott och dess rika vitaminhalt är av speciellt stor betydelse för "uppbyggnadsarbetet" inom kroppen. Vi-ta-malt är ytterst lättsmält och tåles även av känsliga magar.

Gå in i närmaste apotek, speceri, sjukvårds- eller kemikalieaffär och börja med Vi-ta-malt IDAG! 1/2 burk 4:50, 1/1 burk 7:25. — Nuray Company, Seavägen 27, Stockholm. Säljes i Finland å apoteken under namn av Vi-ta-ma.

Vi-ta-malt är vitaminrik näring för vuxna och barn. Innehåller A, B, C och D-vitaminer, kalk och fosfor, sammansatt under vetenskaplig kontroll.

Bli manligare!

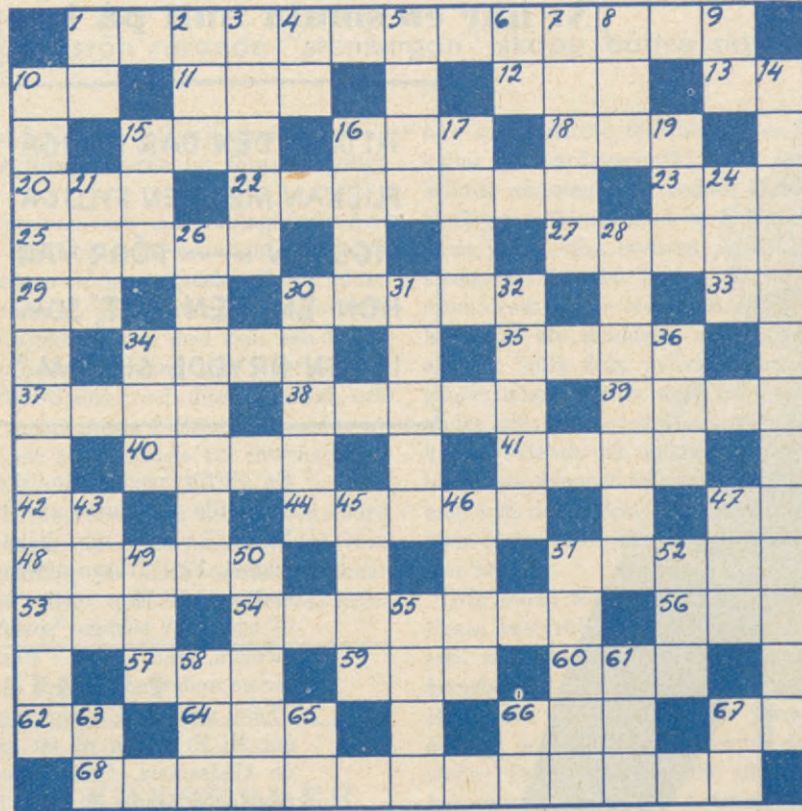
Skaffa Er styrka och god muskulatur, en sund och harmonisk kropp genom Vi-ta-malt. En spenslig, klen man är ofta tofjatt — blir sedd över axeln. — Vi-ta-malt förhjälpas honom till pondus — framgång.

Drick hälsa - drick
VI-TA-MALT

KORSORD N:r 5

Vågrät.

1. Bokstavsrim.
10. Förhöjning.
11. Medel.
12. Böra plantorna sit-
ta i.
13. Något kylslaget.
15. Människans under-
gång.
16. Matnyttig fisk.
18. Välsmakande.
20. Kan man med kort.
22. Bör fotbollsdomaren
vara.
23. Lever i Australien.
25. Fyrhjuligt åkdon.
27. 144 st.
29. Tilltalsord.
30. Alldaglig.
33. Sångarsammanslut-
ning.
34. Påfordra.
35. Skådespel och bil.
37. Kanske pärlcolliern
är.
38. Otilräcklig.
39. Känd radioman.
40. Före 1918.
41. Kan fås både andlig
och lekamlig.
42. Skidåkarens stora
sorg.
44. Tonkonst.
47. Har somliga i namn.
48. Flicka och folk.
51. Omformning av me-
tall.
53. Växer i fjället.
54. Fin titel.
56. Är nog soffliggaren.
57. Grekisk gud.
59. Redskap.
60. Gjorde göken.
62. Kemiskt teeken och
tidsförkortn.
64. Floder i Wales och
Skottland.

66. Gud och krusigt hår.
67. Handelsterm.
68. Chef.

Lodrat.

1. Mynt.
2. Jordstam.
3. Förtäckt hån.
4. Blad av buske.
5. Granne till Elsa.
6. Korsordsyta.

7. Vira om ändan av
rep.
8. Reform-esperanto.
9. Omdiskuterat tilltals-
ord.
10. Rapport.
14. Är den, som känner
sig skyldig.
15. Vårt jag —, — jag
— vid...
16. Får sitta emellan.

17. Skriftligt prov.
19. Hade Clara Bow, —
sades det.
21. Hälighet.
24. Kinesiskt ytmått.
26. Ibland tillsammans
med låtande.
28. Metall.
30. Säg den vara, som
är dum.
31. Skiftning i färgen.
32. Är nog kåtan.
34. Area.
36. Ljusglimt i öknen.
43. Kargöra.
45. Inte mycket värd.
46. Förstå.
47. Väldig göteborgs-
dam.
49. Uttryck för avsky.
50. Erfar.
51. Semesterfirarverb.
52. Upprinner i Voges-
serna.
55. Utfaller i Svarta
Havet.
58. Lyrisk dikt.
61. Högt berg.
63. Dam.
65. Jätte.
66. Vill nog fången.
67. Träd.

Lösningar till "Korsord
n:r 5" skola vara oss till-
handa *senast den 1 nov.*
För den först öppnade
rätta lösningen betalas 5
kr. Pristagarens namn
offentliggöres i novem-
bernumret.

Obs.! Skriv "Korsord
n:r 5" på kuvertet och
adressera till *Tidskriften
Status, Götgatan 83,
Stockholm.*

Lösning till korsord n:r 3.

Vågrätt:

1. Mineral. 5. Mätaren. 10. Pir. 11.
Ram. 12. Sagor. 14. Övrig. 16. Ave.
18. Amalgam. 20. Nys. 22. Dika. 24.
Din. 25. Säte. 26. Aten. 27. Einar.
29. Plan. 30. Lasso. 32. Rakel. 34. Pet.
35. Det. 37. Vener. 39. Valsa. 42. Anis.
44. Rapar. 46. Ansa. 48. Låst. 49. Kok.
50. Stör. 51. Pli. 52. Speltid. 56. Ila.

57. Ritat. 59. Anrik. 61. Dag. 62. Syd.
63. Eskader. 64. Negerby.

Lodrat.

1. Makadam. 2. Epa. 3. Riga. 4.
Arom. 6. Ärva. 7. Tarm. 8. Ami. 9.
Nonsens. 12. Sekel. 13. Radio. 14.
Ögnar. 15. Gnäll. 17. Vit. 19. Lin.
21. Yta. 23. Anapest. 25. Spetsas. 27.

Solbackens sanatorium sält. Preliminärt avtal har
träffats mellan Svenska livförsäkringsbolagens sana-
torieförening och Kopparbergs läns landstings för-
valtningsutskott om överlåtelse på landstinget av Sol-
backens sanatorium i Dalarna. Den överenskomna
köpeskillingen är 500,000 kr. Antalet vårdplatser på
Solbacken är omkring 100, och om landstinget god-
känner uppgörelsen är det meningen att ett par av
landstingets bygdesanatorier skola upphöra.

Vid insändande av likvider

till *Tidskriften Status* torde å postgirotalongen anges vad de-
samma gälla, t. ex. prenumeration eller redovisning för för-
sålda exemplar.

All redovisning och korrespondens till *tidskriften*
torde ske under densammas adress, Götgatan 83, postgiro-
154420 — således ej till "De Lungsjukas Eftervårdskommitte".